ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

GENEL KURUL
KARAR

ADEM BAYAR BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : **2024/32475**
Karar Tarihi : **12/5/2026**

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Başkanvekili : İrfan FİDAN
Üyeler : Engin YILDIRIM
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Şaban KAZDAL
Raportör : Yusuf Enes KAYA
Başvurucu : Adem BAYAR
Vekili : Av. Kamile KILDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmüyle birlikte verdiği tutuklama kararının hukuki olmaması, tutukluluğa itiraz incelemesinin dosya üzerinden yapılması ve Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmemesi, tutuklama kararı veren ve bu karara karşı itirazı inceleyen ağır ceza mahkemelerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/5/2024 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında 8/1/2021 tarihinde gözaltına alınmış; 15/1/2021 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

7. Başvurucu hakkındaki yargılama Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinde başlamış, yargılama kapsamında 30/6/2021 tarihli duruşmada başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

8. 9/5/2024 tarihli duruşmada başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan 9 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına, hükümle birlikte tutuklanmasına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

> *"Sanığın üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu işlediğinden dolayı almış olduğu mahkumiyet hükmüne ilişkin ceza miktarı ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacak olması, atılı suçun CMK 100 maddesinde sayılan suçlardan olması dikkate alınarak sanığın CMK 100 ve devam maddeleri gereğince tutuklanmasına...* [karar verildi.]"

9. Başvurucu 14/5/2024 tarihinde tutuklama kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde 15/1/2021 tarihinde tutuklandıktan sonra 30/6/2021 tarihli duruşmada adli kontrol şartıyla tahliye edildiğini, bu tarihten 2024 yılına kadar gerçekleştirilen tüm duruşmalara eksiksiz katıldığını ve imza atma yükümlülüklerine harfiyen uyduğunu belirtmiştir. Buna rağmen 9/5/2024 tarihli duruşmada adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı gerekçesiyle hakkında verilen tutuklama kararının hukuka aykırı olduğunu zira kaçma veya delilleri karartma şüphesinin bulunmadığını savunmuştur. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütüyle ilgili suçlardan tutuklu/hükümlü olanların ailelerine yardım ettiği iddiasıyla örgütün yeniden yapılanması kapsamında suçlandığını ancak kendisine isnat edilen eylemlerde terör suçunun unsuru olan cebir, şiddet veya silah kullanımının söz konusu olmadığını, Yargıtay içtihadına göre şiddet içermeyen sohbet, piknik, bağış toplama veya dinî dersler gibi faaliyetlerin somut bir suçun işlendiği ispatlanmadıkça örgütsel faaliyet olarak değerlendirilmeyeceğini, benzer nitelikteki bu faaliyetlerin mahkûmiyet gerekçesi yapılmasının hukuki güvenlik ilkesine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) kararlarına aykırılık oluşturduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca 67 yaşında emekli bir öğretmen olduğunu ve ciddi sağlık sorunları bulunduğunu belirterek daha önce adli kontrol şartlarına uyduğu sabitken yeniden tutuklanmasının orantısız bir tedbir olduğunu dile getirmiş, tutuklama kararının kaldırılarak gerekirse ev hapsi dâhil olmak üzere adli kontrol hükümlerinin uygulanmasını talep etmiştir.

10. İtirazı inceleyen Antalya 3. Ağır Ceza Mahkemesince 20/5/2024 tarihinde, isnat edilen suçun niteliği ve hükmedilen ceza miktarı dikkate alınarak adli kontrol tedbirlerinin bu aşamada yetersiz kalacağı gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir. İtirazın reddine ilişkin kararda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 33. maddesi uyarınca Cumhuriyet savcısından sözlü mütalaa alındığı, savcının itirazın reddi yönünde görüş bildirdiği kaydedilmiştir.

11. İtirazın reddi kararı başvurucuya 21/5/2024 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, mahkûmiyet hükmüne karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

13. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 29/1/2025 tarihinde başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiş, hükmü bu şekilde düzelterek istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

14. Başvurucu, Antalya Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

15. 5271 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

e) Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,

f) Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi,

...

İfade eder."

16. 5271 sayılı Kanun'un *"Kararların verilmesi usulü"* başlıklı 33. maddesi şöyledir:

"Duruşmada verilecek kararlar, Cumhuriyet savcısı, duruşmada hazır bulunan müdafi, vekil ve diğer ilgililer dinlendikten; duruşma dışındaki kararlar, Cumhuriyet savcısının yazılı veya sözlü görüşü alındıktan sonra verilir."

17. 5271 sayılı Kanun'un *"Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri"* başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

18. 5271 sayılı Kanun'un *"İtirazın Cumhuriyet savcısına ve karşı tarafa tebliği ile inceleme ve araştırma yapılması"* başlıklı 270. maddesi şöyledir:

"(1) İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Merci, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir.

(2) 101 ve 105 inci maddeler uyarınca yapılan itiraz üzerine Cumhuriyet savcısından görüş alınması durumunda, bu görüş şüpheli, sanık veya müdafiine bildirilir. Şüpheli, sanık veya müdafii üç gün içinde görüşünü bildirebilir."

19. 5271 sayılı Kanun'un "*Karar*" başlıklı 271. maddesi şöyledir;

"(1) Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekil dinlenir.

(2) İtiraz yerinde görülürse merci, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir.

(3) Karar mümkün olan en kısa sürede verilir.

(4) Merciin, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir; ancak ilk defa merci tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir."

B. Uluslararası Hukuk

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "*Özgürlük ve güvenlik hakkı*" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkumiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

...

4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

..."

21. AİHM, *Yılmaz Aydemir/Türkiye* (B. No: 61808/19, 23/5/2023) kararında başvurucuya Cumhuriyet savcısının mütalaası hakkında yorumda bulunma hakkı tanınmadan mahkûmiyete bağlı tutuklama kararının hukukiliğinin gözden geçirilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ihlal edildiğine ilişkin iddiayı da

incelemiştir. Başvuruya konu olayda başvurucu, kendisine isnat edilen suçtan mahkûm edilmiş ve mahkûmiyet kararıyla birlikte tutuklanmıştır. Başvurucu; tutuklama kararının yasal dayanaktan yoksun ve orantısız olduğu, suç işlediğine dair kuvvetli şüphe oluşturacak somut delilin ve tutuklama nedeninin bulunmadığı iddiasıyla tutuklama kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen mahkeme, Cumhuriyet savcısından itiraz hakkında görüş almış ancak bu görüşü başvurucuya ve/veya müdafiine bildirmeden başvurucunun itirazını reddetmiştir. Söz konusu kararda öncelikle Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan güvencelerin mahkûmiyete bağlı tutulan kişiler hakkında uygulanabilirliğine ilişkin olarak hükûmetin itirazı değerlendirilmiştir.

22. AİHM; tutuklulara sunulan usuli hakların mahkûmiyet kararından sonraki dönemi de kapsadığı hâllerde Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan güvencelere mahkûmiyet sonrası aşamada da riayet edilmesi gerektiğine ve -tutukluluğun gözden geçirilmesine ilişkin hükümler kapsamında 5271 sayılı Kanun'un 2., 101., 104., 267., 268. ve 270. maddelerine atıf yapmak suretiyle- Türk hukukunun tutukluluğa karşı yapılan itirazlar bağlamında ilgili usul güvencelerinin uygulanabilirliği açısından mahkûmiyet öncesi ve mahkûmiyet sonrası dönemler arasında bir ayrım yapmadığına işaret edip mahkûmiyet kararıyla birlikte tutuklanan kişinin itirazının -tutuklama kararının orantısızlığı gibi- özgürlüğünden mahrum bırakılan herkes için 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesi kapsamında güvence altına alınan diğer hususları içermesi hâlinde usule ilişkin güvencelerin uygulanabilirliğinin hariç tutulabileceğini düşünmek için bir sebep bulunmadığını ifade ederek Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan güvencelerin somut olaya uygulanabilir olduğuna karar vermiştir. AİHM daha sonra Cumhuriyet savcısı tarafından sunulan bir görüşün itirazı hak edip etmediğini değerlendirmenin tutuklunun veya müdafiinin meselesi olduğunu, başvurucunun tutukluluğu hakkında verdiği görüşün Cumhuriyet savcısının yargılamaya ilk katılımı olduğunu, tutukluluğunun hukuka uygunluğuna ilişkin olarak ilk kez bir yargı kararı elde etmeye ve mahkemenin tutukluluğun hukuka aykırı olduğuna karar vermesi durumunda tutukluluğunun sonlandırılmasını sağlamaya çalışan başvurucu için Cumhuriyet savcısı görüşünün büyük önem taşıdığını ve özgürlük hakkının demokratik bir toplumdaki yeri itibarıyla önemli zararın olmamasına ilişkin kabul edilebilirlik kriterinin uygulanmasını Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamındaki şikâyetlerle ilgili olarak şimdiye kadar reddettiğini belirterek başvurucu için savcının mütalaasına karşı beyanda bulunma olanağının bulunmayışı nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir (anılan kararda bkz. §§ 8-10, 39-46).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 12/5/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkûmiyet Hükmüyle Birlikte Verilen Tutuklama Kararının Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu; tutuklama ve itirazın reddi kararlarının dosya kapsamındaki somut olgularla bağdaşmayan, kişiselleştirilmemiş ve basmakalıp ifadeler içerdiğini ileri sürmüştür. Daha önceki yargılama aşamasında tahliye edildiğini, yıllar boyunca tüm duruşmalara katıldığını ve adli kontrol yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirdiğini belirterek mahkemenin adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı gerekçesinin maddi gerçekliğe aykırı olduğunu, ayrıca kararda kaçma şüphesi veya tedbirin orantılılığına dair hiçbir değerlendirme yapılmadığını iddia etmiştir. Başvurucu, tutuklama tedbirinin en önemli dayanağı olan kuvvetli suç şüphesinin kararda somut delillerle ortaya konulmadığını savunmuştur. İddianamedeki temel suçlama olan örgüt adına para toplama iddiasına karşı savunmasında, toplanan paraların vakfın devlete olan borcunu ödemek için kullanıldığını ve bunu dekontlarla ispatladığını belirten başvurucu; devlete borç ödemek suretiyle gelişen bir olayın kuvvetli suç şüphesi sayılamayacağını ve tutuklamayı gerektirecek bir durumun bulunmadığını ifade etmiştir. Başvurucu, kendisine yöneltilen suçlamaların Yargıtayın emsal kararları ve AİHM'in içtihatları dikkate alındığında tutuklamayı gerektirecek makul şüphe dahi oluşturmadığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

25. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası *mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi* olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan suç şüphesine bağlı tutma kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı ifade etmektedir (*Tahir Canan (2)* [1. B.], B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

26. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet hükmünün yerine getirilmesi hâllerinde ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri dâhil ise de anılan kurallar, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamayacaktır (*Günay Okan* [1. B.], B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

27. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir ancak Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamalar da maddenin amacına uygun olmalıdır (*Abdullah Ünal* [2. B.], B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbiri bir mahkeme tarafından verilmeli, ikinci olarak yerine getirilecek karar hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olmalıdır. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılma, mahkemece verilen hürriyeti

kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmamalıdır (*Ercan Bucak (2)* [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40; *Ç.Ö.* [GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, § 33).

28. Somut olayda 9/5/2024 tarihinde başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü tesis edilmiş, hükümle birlikte başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun bu tarihten sonraki döneme ilişkin olarak hürriyetinden yoksun kalması, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında bir suç isnadına bağlı tutma değil aynı maddenin ikinci fıkrası kapsamında mahkûmiyete bağlı tutma, bir diğer ifadeyle *mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi* niteliğindedir. Bu nitelikteki bir tutmayla ilgili olarak yapılan bireysel başvuruda suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin güvencelerin uygulanması mümkün değildir.

29. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen *"mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi"* ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi, kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bu kapsamda yapılan incelemede mahkûmiyet kararını ve mahkûmiyete bağlı tutma kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı bir niteliğinin bulunmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya tedbirinin kapsamını aştığı şeklinde bir tespit yapmak mümkün görünmemektedir (ilk defa hükümle birlikte verilen tutuklama kararları yönünden bkz. *Kadri Enis Berberoğlu* [2. B.], B. No: 2017/27793, 18/7/2018, §§ 55, 56).

30. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mahkûmiyet hükmü ile birlikte verilen tutuklama kararı üzerine tutulması yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. İtiraz İncelemesinin Dosya Üzerinden Yapıldığına ve Cumhuriyet Savcısının Görüşünün Başvurucu ile Müdafiine Bildirilmediğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu; tutukluluğa itiraz incelemesinde alınan savcılık mütalaasının kendisine tebliğ edilmediğini, itiraz incelemesinin duruşmalı da yapılmadığından savcılık mütalaasına karşı beyanlarını sunabilmesinin mümkün olmadığını, bu durumun itiraz hakkının etkin kullanımını engellediğini ve silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

32. Bakanlık görüşünde; AİHM'in, iç hukukta tutukluluğa itiraz konusunda mahkûmiyet öncesi ve sonrası ayrımının yapılmadığı, bu nedenle mahkûmiyetle birlikte verilen tutuklama kararlarına itiraz sürecinde de silahların eşitliği (savcı görüşünün tebliği) gibi usul güvencelerine uyulması gerektiği yönündeki yaklaşımı hatırlatılmıştır. Anayasa Mahkemesinin mahkûmiyete bağlı tutma ile suç isnadına bağlı tutma arasında ayrım yaptığı, bu iki durumun koşulları farklı olduğundan mahkûmiyet nedeniyle tutulan kişilerin suç isnadına ilişkin tutulma şartlarının bulunmadığına yönelik başvurularının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasındaki güvenceden yararlanamayacağını belirttiği, savcılık görüşünün başvurucunun cevap vermesini gerektirecek yeni bir olgu içerip içermediğinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

33. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir (*Mehmet Haberal* [1. B.], B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 122).

34. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında her ne sebeple olursa olsun hürriyeti kısıtlanan bir kimsenin kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkı bulunduğu belirtilirken kısıtlama sebebi bakımından bir ayrım yapılmadığından buradaki başvuru hakkı, elbette mahkûmiyet hükmüne bağlı olarak tutulma nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılmayı da kapsamaktadır (*Mehmet İlker Başbuğ* [2. B.], B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 80).

35. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında güvence altına alınan -tutulmaya karşı- yetkili bir yargı merciine başvuru hakkı, tutulmanın niteliğine uygun başvuruları kapsamaktadır. Tutulmanın niteliği ile bağdaşmayan başvuruların Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında olduğunun kabulü mümkün değildir (*Ç.Ö.*, § 47).

36. Bu bağlamda mahkûmiyete bağlı olarak tutulmanın koşulları ile suç isnadına bağlı olarak tutulmanın koşulları farklı olduğundan mahkûmiyete bağlı olarak hürriyetinden yoksun bırakılan kişilerin suç isnadına bağlı olarak tutulmaya ilişkin koşulların bulunmadığına yönelik başvuruları, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasındaki güvencelerden yararlanamaz (*Ç.Ö.*, § 48).

37. Mahkûmiyete bağlı tutulma hâlinde bir mahkeme tarafından verilmiş olan hürriyeti bağlayıcı cezanın infazı söz konusu olduğundan mahkûmiyete bağlı olarak tutulan kişi ancak tutulmasının bu niteliğine ilişkin iddialarla (serbest bırakılmak amacıyla) yetkili bir yargı merciine başvurduğu takdirde Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan güvencelerin -bunlardan tutulmanın niteliğine uygun olanlarının- uygulanması söz konusu olabilir (*Ç.Ö.*, § 49).

38. *Ç.Ö.* kararında, bu iddia ve itirazların neler olabileceği ise hürriyeti kısıtlayıcı cezanın veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilip verilmediği, yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olup olmadığı, hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşıp aşmadığı ve bunların yanı sıra mahkûmiyete dayalı tutmayı hukuka aykırı hâle getirecek yeni bir meselenin (mahkûmiyete konu olan eylemin suç olmaktan çıkarılması, bir cezasızlık hâlinin bulunduğunun anlaşılması, mahkûmiyet hükmünü geçersiz kılan bir kanun değişikliğinin yapılması gibi) ortaya çıkıp çıkmadığı şeklinde sınırlı sayıda belirlenmiştir. *Ç.Ö.* kararında, mahkûmiyete bağlı tutma hâllerinde Anayasa Mahkemesinin nasıl bir inceleme yapacağının sınırları bu şekilde çizilmiş, bu bağlamda usuli güvencelerin de ancak belirlenen çerçevede mahkûmiyete bağlı tutma kapsamında ileri sürülmesi hâlinde incelenebileceği ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi *Ç.Ö.* kararında, mahkumiyet kararıyla verilen tutukluluk kararına yapılan itirazın geç karara bağlandığı yönündeki şikayetin mahkûmiyete bağlı tutulmanın koşullarına ilişkin olduğunun ortaya

konulamaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasındaki güvencelerden yararlanmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşmıştır (*Ç.Ö.*, §§ 33, 49-50, 52).

39. Bu noktada somut olayla benzerlik taşıması nedeniyle AİHM'in *Yılmaz Aydemir/Türkiye* (B. No: 61808/19, 23/5/2023) kararı da Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen içtihadının gözden geçirilmesini gerektirip gerektirmediği açısından değerlendirilmelidir. AİHM bu kararında Türk hukukunda usul güvencelerinin uygulanabilirliği açısından mahkûmiyet öncesi ve sonrası aşamalar arasında herhangi bir ayrım bulunmadığını vurgulayarak ve *Ç.Ö.* kararına Anayasa Mahkemesinin verdiğinin ötesinde bir anlam yükleyerek hükümle birlikte verilen tutuklama kararına karşı yapılan itirazın incelenmesi aşamasında alınan Cumhuriyet savcısı görüşünün kişiye tebliğ edilmemesinin Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasını ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. AİHM, *Ç.Ö.* kararını dayanak yaparken bu karardan *"ilgili usuli güvencelerin uygulanmasını yalnızca mahkûmiyet sonrası tutmanın niteliğiyle tamamen bağdaşmayan taleplerle sınırlandıran Anayasa Mahkemesi içtihadı"* olarak söz etmiş, mahkûmiyet sonrası tutmanın niteliğiyle tamamen bağdaşmayan duruma örnek olarak ise *kuvvetli suç şüphesinin varlığına* ilişkin itirazları göstermiştir (*Yılmaz Aydemir/Türkiye*, § 40).

40. Hâlbuki Anayasa Mahkemesi anılan kararda, usuli güvencelerin hangi durumda uygulanabileceğini *"... Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan güvencelerin -bunlardan tutulmanın niteliğine uygun olanlarının- uygulanması söz konusu olabilir. Bu kapsamda ileri sürülebilecek nedenlerin neler olduğu Anayasa Mahkemesince genel olarak belirtilmiştir."* şeklinde açıklamıştır (*Ç.Ö.*, § 49). Diğer bir ifadeyle Anayasa Mahkemesi usuli güvencelerin uygulanmasını sadece mahkûmiyete bağlı tutmanın niteliğine uygun taleplerle sınırlandırmış ve bu taleplerin neler olabileceğini de sınırlı sayıda tespit etmişken AİHM Anayasa Mahkemesinin bu içtihadını, mahkûmiyet sonrası tutulmanın niteliğiyle tamamen bağdaşmayan talepler bakımından da bağlantılı tüm usuli güvencelerin uygulanabileceği şeklinde yorumlamıştır.

41. AİHM'in Anayasa Mahkemesi kararına verdiği anlam ve sonrasında yaptığı değerlendirmeler, suç isnadına bağlı usuli güvencelerin bir kısmının mahkûmiyete bağlı tutma hâlinde bazı istisnalar dışında kategorik olarak uygulanması gerektiği izlenimi doğurmaktadır. *Yılmaz Aydemir/Türkiye* kararı kişilerin hükmen tutuklu olduğu dönemde ileri sürdüğü usuli güvencelere ilişkin şikâyetlerin suç isnadına bağlı tutmayla bağlantılı olması hâlinde dahi söz konusu usuli güvencelerin Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında görülebileceği anlamına gelmektedir. Karar bu yönüyle hükümle birlikte tutuklanan kişilerin kuvvetli belirti bulunmadığı yönündeki iddialarının -kişiler bu aşamadan sonra artık suç isnadına bağlı olarak tutulmadığı için- suç isnadı bağlamında incelenememesi ancak suç isnadıyla bağlantılı olarak ileri sürdükleri usuli güvencelerin incelenmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Ancak böyle bir yaklaşım, mahkûmiyete bağlı tutmanın hukukiliğine ilişkin incelemenin kapsamı ile bu incelemede uygulanacak usul güvenceleri arasındaki bağlantıyı zayıflatabilecektir. Nitekim tutmanın hukuki niteliği gereği incelenmesi mümkün olmayan bir iddiayla doğrudan bağlantılı usuli güvencelerinin bu iddiadan bağımsız olarak uygulanmasının kabulü, mahkûmiyete bağlı tutmanın yargısal denetiminin sınırları bakımından tutarsızlığa yol açabilecektir.

42. Açıklanan gerekçelerle mahkûmiyete bağlı tutmanın niteliği ile usul güvenceleri arasındaki bağı koparmayan mevcut içtihadın sürdürülmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

43. Bu çerçevede somut olaya dönüldüğünde başvurucunun tutukluluğa itiraz dilekçesinde ileri sürdüğü iddiaların *mahkûmiyete bağlı tutulmanın koşullarına* ilişkin olduğuna dair herhangi bir olgu veya açıklama ortaya konulmadığı görülmektedir. Aksine itiraz dilekçesi incelendiğinde ileri sürülen hususların suç isnadına bağlı tutulmanın (tutuklamanın) koşullarına yönelik olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak mahkûmiyete bağlı tutma yönünden ileri sürülebilecek iddialarda bulunmadığı görüldüğünden başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasındaki güvencelerden yararlanması mümkün değildir.

44. Açıklanan gerekçelerle itiraz incelemesinin dosya üzerinden yapılması ve Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmemesi sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası yönünden ihlal edildiğine yönelik iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiası Yönünden

45. Başvurucu; ilk derece mahkemesinin bağlayıcı nitelikteki AİHM ve Yargıtay kararlarına uymadığını, hukuka aykırı bu tutumun mahkeme heyetinin bağımsızlık ve tarafsızlık kriterlerini yitirdiğini gösterdiğini, tutuklama ve tutuklamaya itirazın reddi kararını veren ağır ceza mahkemelerinin bağımsızlık ve tarafsızlık kriterini taşımadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun tutuklama kararı veren ve itiraz incelemesi yapan ağır ceza mahkemelerinin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin iddiasının *Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri* ([2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 183-197) kararı doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkûmiyete bağlı tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İtiraz incelemesinin dosya üzerinden yapılması ve Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmemesi sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddiasının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 12/5/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.